

Kultur

Hanne Viemose

I en tid hvor EU slår sprækker, sætter vi fokus på forfatternes Europa. For det er i litteraturen, vi skal finde sandheden om det europæiske menneske. Her reflekterer Hanne Viemose over, hvad Europa betyder for hende

 Tobias Selnæs Markussen

 19. oktober 2018

 Kommentarer (0)

Sommeren 2018 var en sindssyg sommer i Europa. Kontinentet, inklusive De Britiske Øer og Skandinavien blev hærget af hedeølge, tørke og skovbrande, oversvømmelser, xenofobi, flygtningekrise og en eskalerende højrepopulisme.

Jeg befandt mig med mine børn i det yderste Europa, i Island, der var undsluppet både heden og den nyfascistiske bølge. Vi hørte om det i nyhederne, så politibetjente og soldater i kamp mod flammerne i Skotland og Sverige, helikopterindsatser, hørte om et stigende antal omkomne i Sydeuropa, i Middelhavet druknede flygtninge som aldrig før, hele byer blev evakueret i Sverige, Sydnorge i undtagelsestilstand, lynnedslag havde antændt mere end hundrede skove, klimakrise og flygtningekrise, eskalerende fremmedhad, optagelser af højreradikale, der jagtede ikkehvide gennem gaderne i Tyskland, racistisk motiverede hadforbrydelser i alle statistikker.

Europa bippede blinkede hvinede som en kæmpemæssig advarselsslampe, som en insisterende tømmermandsdunken efter et technorave, hvor musikken stadig pumper ud af højttalerne, fordi ingen orker at rejse sig og slukke, i den europæiske befolknings hedekulrede hoveder: BIPBIIPBIPBIIPBIPBIIPBIPBIIP.

Jeg sidder som sagt i det yderste Europa og skriver dette. Nu er det blevet oktober. Sommeren endte for vores vedkommende med, at vi tog til Danmark og rykkede pælene op, de sad ikke godt fast, var faktisk bare kastet på en græsplæne på landet: Jeg havde ikke kunnet finde en lejlighed til os i det neoliberale og ultrakapitalistiske mareridt af et boligmarked i København, hvor almene boliger bliver nedlagt, og lejeboliger koster kassen eller er besatte fra før du blev født. Huset på landet viste sig at være en skimmelsvampsbule og blev et slidsomt tovtrækkeri om (mine) penge med en udkantskrejler af en udlejer.

Vi rejste tilbage til Island og flyttede ind i en lejlighed på næsset ved havet i udkanten af Reykjavik, og her bor vi nu, på den nordatlantiske havryg, hvor den euroasiatiske og den nordamerikanske tektoniske plade ligger og gnider mod hinanden, trækker i hver sin retning og strækker landet større og større heroppe i det nordlige Atlanterhav, langt væk fra den kontinentale del af Europa, som i disse år fylder mig med vrede og gru.

Jeg er vokset op med fortællingen om den europæiske civilisation: demokratiets arne, de store ideologier, renæssancens menneskesyn, oplysningstiden, menneskerettighederne, idealer om menneskers fredelige sameksistens på tværs af nationale, økonomiske, racemæssige og religiøse skel. Og jeg føler mig snydt.

Det er ikke det Europa, vi ser i dag. Det er med al tydelighed ikke det Europa, der viste sit hæslige fjæs denne sommer. Jeg føler mig vildledt og snydt. Jeg har det som Ghandi adspurgt om den vestlige civilisation: Det ville være en god idé. Eller: Jeg har det som min søn, da vi i sommer i de islandske vestfjorde var vandret op på Látrabjarg, Europas største fuglefjeld og vestligste punkt. På toppen, på kanten af bjerget ved den lodrette skrænt, hvor Atlanterhavet kaster sig ind mod klipperne flere hundrede meter nede, udbrød jeg begejstret og belærende: »Se lille b, nu er vi på Europas vestligste punkt,« hvortil han, med et blik ud over kanten, svarede: »Jeg tror hellere, jeg vil være lidt længere mod øst.«

Det er nu blevet oktober, FN har netop offentliggjort en hovedrapport om klimaets tilstand, og det står enhver klart, at den store klimakatastrofe ligger lige for, hvis ikke vi mennesker for alvor ændrer adfærd. Mediebilledet svømmer over med klimarelateret forbrugerrådgivning: Skær ned på kødet, undgå mejeriprodukter, ikke flere flyrejser, lad bilen stå, hæng tøjet til tørre, genbrug dit plastik etc. etc.

Og når det er sagt, når alt det er sagt, kan det hele alligevel være lige meget, hvis ikke politikerne griber ind, og politikerne, det har jeg allerede sagt, de kommer ikke til at prioritere klimaet eller menneskehedens overlevelse over deres leflen for storkapitalen

for slet ikke at tale om deres yndlingsbeskæftigelse: at chikanere mennesker af ikke-europæisk oprindelse.

Det er svært at være optimistisk på menneskehedens vegne.

Det er klart, at Island ikke undslipper CO₂-regnskabet med sit høje forbrug af firehjulstrækkere, aluminiumsindustri, tung skibstransport og daglige flyafgange til hele Europa og Nordamerika.

Men ved siden af det har man heroppe en underlig joker, et trumfkort på den sindssyge måde, en trickster i form af en naturkraft: den mægtige og frygtindgydende vulkan, Katla, hvis udbrud man har ventet og rystet for længe. Historisk set kommer de med intervaller på 50-80 år.

Den 12. oktober i år var det hundrede år siden sidst.

Jeg ville ønske, jeg kunne sige: Jeg sætter min lid til vulkanerne,

at jeg kunne sige og mene: Bare rolig, Katla kommer.

Men det ville i så fald være et: Bare rolig, Katla kommer, mennesket skal ikke gå under for egen hånd.

Når det kommer til CO₂-udledning trumfer Katla os alle, når det kommer til brand, ødelæggelser og mægtige oversvømmelser er hun en champ, vi må alle bøje os i svovlregnen for hendes fødder. Havde jeg været religiøst anlagt, ville jeg stifte en kult med det formål at manipulere og sweet-talke Katla.

Vi ved i dag, at vulkanudbrud har ændret historiens gang og betingelserne for liv på jorden gentagne gange, at dinosaurerne herskede på planeten i 135 millioner år som følge af et gigantisk vulkanudbrud, der udryddede halvdelen af planetens arter. At dinosaurerne selv sandsynligvis gik til ved vulkanudbrud.

Vi ved, at Fimbulvinteren, den tre år lange vinter, under hvilken solen kun sjældent viste sig på den sorte himmel, som beskrevet i den nordiske mytologi og i det finske nationalepos Kalevala, er en historisk begivenhed, den kraftigste nedkøling af jorden siden sidste istid, en klimakatastrofe i 536 som følge af et vulkanudbrud, der opfulgtes af et andet og større, her taler vi om Ragnarok, hvor Fenrisulven sprængte sig fri af sin lænke og slugte vor sol.

Vi ved, at Laacher See-vulkanen i Tyskland lagde Centraleuropa øde i århundreder, halverede befolkningen i Skandinavien, blokerede kendte transportveje, ændrede de

sociale strukturer: Åd toppen og bunden af samfundet og lod en bred middelklasse vokse frem.

Vi ved, at udbruddene fra Laki-sprækkerne i Island i 1783-84 forårsagede syreregn og giftige skyer, fejlslagen høst i hele Europa, hungersnød og deraf følgende revolutioner på det europæiske kontinent.

Vi ved, at klimaeffekterne af vulkanudbrud særligt skyldes, at svovlgasser højt oppe i atmosfæren omdannes til små partikler, som reflekterer en del af sollyset, så gennemsnitstemperaturen på globalt plan falder.

Vi ved, at man i dag, i vor klimakritiske tid spekulerer i muligheden for at lave kunstige vulkanudbrud for at nedkøle kloden, men et vulkanudbrud er aldrig gratis, heller ikke et kunstigt, og bivirkninger som syreregn, tørke og skader på ozonlaget har hidtil afholdt os fra at benytte denne metode.

Vi ved, at Katla er ligeglad.

Lad mig slå fast:

Jeg skal være den første til at ryste i bukserne, når Katla går grassat, når hun sender magma op i den vældige iskappe, hvor den, magmaen, den flydende lava og isen eksploderer i mødet, og en gletsjerbølge mægtigere end Amazonfloden med isbjerge på størrelse med krydstogtskibe og højhuse vælter ned over fjeldsiderne, sluger alt på sin vej, som var det småfluer: gårde, kreaturer, veje, elmaster, biler og broer ...

Når syreregn og giftskyer fylder himmel og luft.

Når Katla sparker Fenrisulven ud af sin hule, så den kan sluge vor sol.

Alligevel fylder vulkanerne mig med en lille fatalistisk fryd, mens jeg sorterer mit affald og søger på brugtvognsforhandlers hjemmesider efter en elbil med firehjulstræk, så jeg kan køre ud og se til Katla, den gamle, vanvittige kælling, der ligger og fiser CO₂ ud af siderne i mægtige hørmende skyer og tilsyneladende nægter at løfte sløret for, hvornår hun igen har tænkt sig at sprede sin galde i form af lavafontæner, gletsjeryløb, syreregn og giftskyer.

SERIE

Mit Europa

Vi har bedt en række danske forfattere reflektere over, hvad Europa betyder for dem, og hvordan de forstår Europa set gennem litteraturen.

Seneste artikler

»Europa var noget, jeg ville forlade, familiemaskinen, jeg ville væk fra«

19. oktober 2018

I en tid hvor EU slår sprækker, sætter vi fokus på forfatternes Europa. For det er i litteraturen, vi skal finde sandheden om det europæiske menneske. Her reflekterer Thomas Boberg over, hvad Europa betyder for ham

»Den ene kan ikke være lige så god som den anden. Den ene kan kun være den eneste ene«

19. oktober 2018

I en tid hvor EU slår sprækker, sætter vi fokus på forfatternes Europa. For det er i litteraturen, vi skal finde sandheden om det europæiske menneske. Her reflekterer Mathilde Walter Clark over, hvad Europa betyder for hende

'Man sidder og glør på Europa, før borte tog det'

19. oktober 2018

I en tid hvor EU slår sprækker, sætter vi fokus på forfatternes Europa. For det er i litteraturen, vi skal finde sandheden om det europæiske menneske. Her reflekterer Peder Frederik Jensen over, hvad Europa betyder for ham

Alle seriens artikler ›